



# *Методичний посібник*

# " Методи навчання "

підготувала:

методист Володимир - Волинського фахового коледжу

Інна КАРПЮК

ВОЛОДИМИР

2023

*Посередній учитель розповідає.  
Хороший вчитель пояснює.  
Чудовий вчитель показує.  
Геніальний вчитель надихає.*

*Метод (від гр. *methodos*) - шлях до чогось, спосіб пізнання істини, явищ природи і суспільства. Метод навчання - шлях навчально-пізнавальної діяльності учнів до результатів, визначених завданнями навчання.*

Метод навчання – це особлива форма організації навчального процесу і подачі матеріалу. [Метод варто відрізнити від прийому.](#)

Прийом навчання – це лише частина методу, окремий вид роботи викладача з учнями. Сукупність прийомів і технік певного типу вже визначається як методика викладання.

- 1. Класифікація методів навчання***
- 2. Інтерактивні методи навчання***
- 3. Активні методи навчання***
- 4. Інноваційні методи навчання***
- 5. Наочний метод навчання***
- 6. Практичні методи навчання***
- 7. Методи дистанційного навчання***

## **КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ**

Залежно від джерела подачі і сприйняття навчальної інформації виділяють методи:

- словесні;
- наочні;
- практичні.

За характером пізнавальної діяльності розрізняють такі провідні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- частково-пошуковий;
- дослідницький;
- проблемного викладу.

За системним підходом до навчального процесу виділяють прийоми і методи навчання:

- організації і проведення навчання;
- стимулювання і мотивації учнів;
- контролю і самоконтролю в навчанні;
- інтегровані методи.

## **ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

Це методи навчання в педагогіці, що спрямовані на словесну і практичну взаємодію педагога та учнів, а також учнів між собою. В основі цього методу лежить принцип зворотного зв'язку, коли студент отримує відповіді, зауваження, поради від викладача або однокурсників стосовно його роботи на уроці. Коли учні взаємодіють між собою, викладач виступає координатором і пильнує, щоб учасники навчального процесу не виходили за рамки навчальних і етичних норм.

Ці методи у навчанні є одними з найбільш ефективних, оскільки активізують мисленнєві і комунікативні здібності учнів. Отримавши рекомендацію від учителя, можна відразу ж виправити помилку і закріпити в пам'яті та на практиці правильне виконання. Вони застосовуються у вивченні будь-якого предмета і дисципліни.

Проте починати їх використовувати потрібно на етапі закріплення знань, тобто з другого чи третього заняття після початку вивчення теми. Перед цим

студенти вже повинні отримати хорошу теоретичну базу, відповіді на запитання, які їх цікавлять, і виконати самостійну домашню роботу.

Важливими складовими інтерактивного навчання є:

- Відповіді на запитання і опитування думок студентів. Цей метод має формат полілогу або групової бесіди. Викладач ставить запитання, які стосуються розуміння і засвоєння матеріалу, а також особистого ставлення студентів до того чи іншого факту, події, персонажа. Водночас не можна ставити неоднозначні, нечіткі або закриті запитання, що потребують відповіді «так» або «ні».
- Аналіз історій і ситуацій. Викладач розповідає вихованцям реальну чи вигадану історію, що є прикладом певного поняття чи теорії. Студенти висловлюють свої думки, оцінюють поведінку і дії персонажів, наслідки. Далі студентам пропонують згадати схожі історії з особистого досвіду. Розповідь викладача також може бути незавершеною, і він пропонує аудиторії додумати фінальний розвиток подій.
- Дискусії, дебати, полеміки. Це чітко організовані процеси всебічного розгляду проблемного питання. Як правило, обирають пропонента і опонента. Перший пропонує свою позицію як відповідь на питання, другий намагається спростувати думку пропонента. Аудиторія ділиться на дві групи, які підтримують двох головних учасників, хоча кожен слухач може висловлювати свою точку зору. Головні учасники дискусії повинні чітко аргументувати свої думки, наводити реальні приклади і докази. Переможцем стає той, кому вдалося переконати більшу частину аудиторії, або чиї докази були найбільш ґрунтовними.
- Мозковий штурм. Це тип опитування, який передбачає швидкі і короткі відповіді без роздумів. Учасники можуть пропонувати свої ідеї з приводу вирішення навчальної проблеми. На першому етапі всі

відповіді записуються і приймаються викладачем. На другому – відбувається їхній аналіз і ранжування.

- Відпрацювання навичок. Робота в групах. Це два тісно взаємопов'язані методи, котрі допомагають студентам практикувати одночасно і необхідні профільні навички, і вміння працювати в команді. У такий спосіб можна відпрацьовувати комунікативні навички з іноземної мови та інші практичні завдання. Зазвичай група складається з 2-6 осіб. Кожній групі дається конкретне завдання і час на його виконання, у процесі вони можуть допомагати і підказувати одне одному. Потім учні повинні продемонструвати результати своєї роботи аудиторії.
- Ігрове перевтілення. Підходить для студентів гуманітарних (особливо майбутніх психологів) і творчих спеціальностей. У цьому методі вихованці розігрують різні сцени та ситуації, грають ролі літературних та історичних персонажів. Це продуктивний метод використання різних моделей поведінки, ставлення, мислення, який допомагає учасникам краще зрозуміти і відчути на собі причини і наслідки певних подій.

## **АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

На відміну від інтерактивних методів, активні означають безпосередню участь студентів у виконанні практичних завдань і вправ, іноді без взаємодії між собою. Водночас інтерактивне спілкування з викладачем зберігається. Як показує відома «Піраміда навчання», практичні вправи гарантують 75% знань, а навчання інших – аж 90%. Такі методи найбільш дієві, але застосовувати їх на ранніх етапах навчання неефективно. Студент повинен отримати відповідний багаж знань і елементарних навичок. Такі методи вимагають високої організованості та самостійності.

Методичні прийоми навчання – найрізноманітніші:

- Моделювання професійної діяльності. Це може бути виконання будь-яких завдань в аудиторних умовах або виробнича практика. Студентів

можуть відправляти для проходження практики на підприємства, в компанії, фірми, де вони будуть у ролі працівників або молодших помічників. Цей метод дозволяє адекватно оцінити рівень своєї підготовки, умови і особливості майбутньої роботи.

- Навчання інших. Студент бере на себе роль викладача, пояснює матеріал, відповідає на запитання інших студентів і може навіть оцінювати їхній рівень знань. Часто старшокурсники проводять заняття для тих, хто вчиться на молодших курсах. Але можуть проводити і для своїх колег. Студент може організувати урок у вигляді тренінгу або майстер-класу. Така форма роботи вимагає від нього завчасної підготовки і ретельного повторення матеріалу.
- Метод активних ігор. Викладач дає завдання групі студентів скласти навчальні ігри для своїх однокурсників. Контролюють і відповідають за процес гри самі студенти. А педагог може тільки спостерігати чи інколи підказувати. Такі ігри можуть мати кілька спрямувань і діляться на: проблемно-орієнтовані, дослідницькі, ділові, проєктувальні.

## **ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

Це сучасні методи навчання, які охоплюють як цілком нові, так і оновлені традиційні методи викладання, авторські методиками. У цілому ці методи поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Також у них повністю заперечується авторитарний підхід, встановлюється ділова співпраця між педагогом та учнями.

До таких методів належать:

- Компетентнісний – навчання, спрямоване на розвиток навичок, умінь і якостей, які знадобляться в роботі. Викладач підбирає практичні завдання, максимально наближені до професійних задач.
- Різноманітні інтегровані методи навчання. Включають особливі принципи побудови занять: заняття-аукціон, заняття-лабіринт, заняття-

подорож, заняття-ділова зустріч, заняття-навчальна конференція, заняття-експедиція, заняття-виставка, заняття-інсценування, заняття-експеримент і т.д. Незвичайний формат сприяє стовідсотковій задіяності та уважності учнів.

- Проектно-дослідницький метод. Парі або групі студентів дають комплекс завдань чи проблемне питання, визначений час і, можливо, додаткове оснащення для виконання. Метод спрямований на розвиток пошукових, аналітичних якостей студентів, а також навичок командної роботи.
- Нові форми роботи з інформацією: складання ментальних карт, відеоглядів, сторітелінг, скрайбінг, портфоліо.
- Заняття на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Такий метод включає роботу з додатками, комп'ютерними програмами, віртуальними словниками, інтерактивними картами та іншими ресурсами.

## **НАОЧНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ**

Це види методів навчання, засновані на візуальному сприйнятті інформації. Тому в заняттях активно використовуються різноманітні ілюстративні матеріали. Завдяки зоровій пам'яті людина здатна запам'ятати до 80% інформації. Вчитель може приносити як готові ілюстрації, так і пропонувати студентам виготовити їх самим.

Існують різні форми подачі візуальної інформації:

- Карти, схеми, таблиці, графіки, діаграми;
- Зображення, картини, зарисовки, фотографії;
- Ментальні та інтерактивні карти;
- Відеоролики;
- Стрічки новин чи подій;
- Гіфки, меми;
- Комікси;

- Креслення;
- Віртуальні моделі фізичних процесів;
- Віртуальні екскурсії;
- Квести, кросворди, ребуси, пазли.

## **ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

Це методи, прийоми і форми навчання, засновані на виконанні практичних завдань. У такому разі викладач може давати короткі вступні інструкції, рекомендації, а якщо потрібно, брати безпосередню участь в процесі. Наприклад, демонструвати дослід.

Такі методи викладання у вузі чи школі включають:

- Практичні роботи. Зазвичай до них переходять після вивчення розділу для закріплення, повторення матеріалу. Вони мають узагальнювальний характер. Студенти виконують різні письмові та усні завдання, працюють з комп'ютерними програмами.
- Лабораторні роботи. На відміну від практичних занять, ці роботи передбачають виконання завдань з теми на основі отриманих результатів експериментів, дослідів з використанням вимірювальних приладів та іншого обладнання. Цифрові дані заносяться до спеціальних бланків чи зошитів і використовуються для розв'язання задач і проведення подальших розрахунків.
- Вправи. Різні практичні завдання, які застосовуються на будь-якому етапі навчального процесу і допомагають задіювати інтелектуальні, комунікативні та пошукові здібності учнів. Вони можуть включати відповіді на запитання, розв'язання задач, рівнянь, виправлення помилок, складання порівняльних таблиць, графіків і т.п. Головними принципами дієвості цього методу є багаторазовість і постійність.
- Творчі роботи. Мета таких робіт – розвиток творчого мислення, ерудиції, логіки, вміння комбінувати різні знання і техніки. Ці способи навчання охоплюють: написання курсових і дипломних робіт,

проведення власних досліджень, а також написання рецензій, відгуків, статей, творів, створення макетів, ілюстрацій, програм та багато іншого.

## **МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Це процес навчання на відстані від викладача з допомогою інформаційних технологій. Викладач повинен відмінно володіти різними онлайн ресурсами: платформами, інтерактивними дошками, програмами, конструкторами тестів і т.п. Практичні завдання для студентів чи учнів необхідно адаптувати до мультимедійних можливостей комп'ютера.

Запроваджувати нові інструменти в навчальний процес потрібно поступово: не перевантажувати і не відволікати студентів від суті предмету.

Ці методи нічим не відрізняються від традиційних, крім онлайн формату.

- Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle, FreeConferenceCall, Edmodo, iSpring Online та інші;
- Онлайн дискусії;
- Індивідуальне і групове консультування. Викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання;
- Віддалені лабораторні практикуми і тестування;
- Тренажери з віддаленим доступом. Викладач надає учням посилання на тренажер, в якому вони працюють самостійно, а потім перевіряє завдання;
- Відеозаписи лекцій і практичних занять;
- Вікторини, бліц-опитування, квізи;
- Спільна робота студентів і викладача з додатками, комп'ютерними програмами.



## Інтернет – ресурси з освіти, виховання та педагогіки

1. <http://www.innovpedagogy.od.ua/archive>
2. <https://osvita.diia.gov.ua/courses/online-services-for-teachers>
3. <http://metodportal.net/> - метод портал
4. <https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451787> - підручник "Педагогіка", І.В.Зайченко
5. <https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451783> - підручник "Педагогіка у запитаннях і відповідях", Л.І. Кузьмінський